

Kazniva dejanja iz sovraštva v Evropski uniji

Členi 1, 10, 21 in 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah zagotavljajo pravico do človekovega dostojanstva, svobode misli, vesti in vere, prepoved diskriminacije ter pravico do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča.

Politični okvir

Z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah je prepovedana diskriminacija, države članice EU pa so tako zavezane boju proti kaznivim dejanjem, katerih motivi so rasizem, ksenofobija, verska nestrpnost oziroma invalidnost posameznika, njegova spolna usmerjenosti ali spolna identiteta.

Več politične volje na strani nosilcev odločanja v državah članicah EU je potrebne za preprečevanje splošno razširjenih predsodkov do nekaterih skupin ter povrnitev škode, ki je s tem povzročena žrtvam, drugim članom iste skupine in družbi kot celoti. Vse preveč ljudi v EU je tarča zlorab le zaradi svojega rodu, prepričanja, življenjskih izbir ali telesne podobe, in to ne glede na to, ali so ti resnični ali pa jih drugi le tako dojemajo.

V zvezi s tem je Agencija Evropske unije za temeljne pravice (v nadaljnjem besedilu: agencija FRA) izdala dve poročili o kaznivih dejanjih iz sovraštva, ki skupaj zagotavljata primerjalno analizo veljavnega pravnega okvira, izkušenj posameznikov s kaznivimi dejanji zaradi diskriminacije ter stanja zbiranja uradnih podatkov v 27 državah članicah EU.

V poročilu z naslovom *Opozorjanje na kazniva dejanja iz sovraštva v Evropski uniji: priznavanje pravic žrtev* so poudarjeni vidiki temeljnih pravic v zvezi s kaznivimi dejanji iz sovraštva, podana je primerjalna analiza mehanizmov za zbiranje uradnih podatkov, preučeno pa je tudi, kako bi bilo mogoče razširiti obseg zbiranja uradnih podatkov. V poročilu *EU-MIDIS Podatki v središču 6: Manjšine kot žrtve kaznivih dejanj* so predstavljeni podatki o izkušnjah anketirancev z viktimizacijo pri petih vrstah kaznivih dejanj, od vlomov do hudega nadlegovanja.

Ključna vprašanja

Kljub prizadevanjem držav članic EU v boju proti diskriminaciji in nestrpnosti, vključno s kaznivimi dejanji iz sovraštva, obstajajo znaki, da se stanje ne izboljšuje. Nasprotno, v zadnjih nekaj letih je bilo zaznано, da so bile temeljne pravice prebivalcev EU še naprej ali ponovno kršene z verbalnimi in fizičnimi napadi ali celo umori na podlagi predsodkov.

Anketa Evropske unije o manjšinah in diskriminaciji iz leta 2008 (v nadaljnjem besedilu: EU-MIDIS), v kateri je bilo anketiranih 23.500 posameznikov, pripadnikov etnične manjšine ali priseljencev, je pokazala, da je več kot vsak četrti anketiranec iz spodnjih skupin menil, da je bil v zadnjih 12 mesecih pred anketo žrtev „rasno motiviranega“ osebne kaznivega dejanja (napada ali grožnje oziroma hudega nadlegovanja): Romi v Češki republiki, Somalci na Finskem, Somalci na Danskem, Afričani na Malti, Romi v Grčiji, Romi na Poljskem in podsaharski Afričani na Irskem (tabela spodaj).

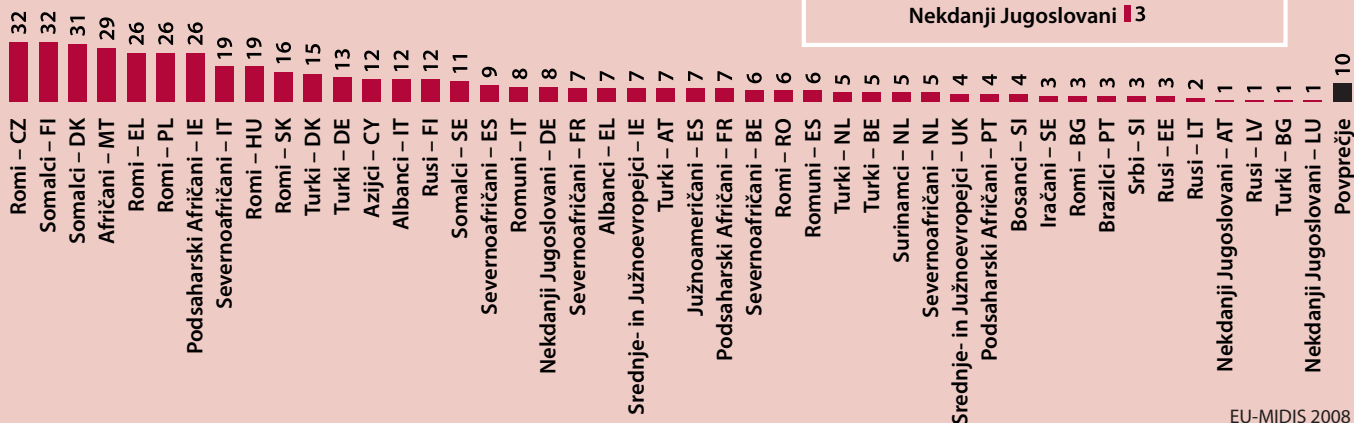
Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) je v številnih zadevah razsodilo, da morajo države jasno navesti povod za kazniva dejanja iz rasizma ali kazniva dejanja, storjena zaradi verskega prepričanja žrtve. Spregled predsodka kot povoda za kaznivo dejanje je kršitev 14. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP).

ESČP tako poudarja predsodke kot povod za kazniva dejanja iz sovraštva, ker storilci kaznivih dejanj, ki viktimizirajo ljudi zaradi tega, kar so ali zaradi tega, kako se jih dojemajo, sporočajo posebej ponižujoče sporočilo: da žrtev ni posameznik s svojo osebnostjo, sposobnostmi in izkušnjami, ampak le brezimni pripadnik skupine z eno samo značilnostjo. Storilec tako nakazuje, da se pravice te skupine lahko ali jih je celo treba prezreti, kar je očitna kršitev temeljnih načel EU, t.j. načel demokracije in enakosti.

Ugotovitve raziskave kažejo, da žrtve in priče kaznivih dejanj iz sovraštva te nerade prijavijo organom kazenskega pregona, kazenskemu pravosodju, nevladnim organizacijam ali skupinam v podporo žrtvam. Zato ostanejo številna kazniva dejanja neprijavljena, nepreganjana in zato tudi neopazna. V takih primerih pravice žrtev morebiti niso v celoti upoštevane ali zaščitene, kar pomeni, da države članice EU ne izpolnjujejo svojih obveznosti do žrtev kaznivih dejanj.

Kazniva dejanja zoper osebo, ki so imela domnevno „rasni“ motiv in katerih žrtve so bili člani etničnih manjšin in priseljenskih skupin, po državah članicah EU (%)

Združene skupine:

EU-MIDIS 2008

Opombe: Vprašanje DD4-DD5: Ali menite da se je [ta primer/kateri koli od teh primerov] V ZADNJIH 12 MESECIH deloma ali popolnoma zgodil zaradi vašega priseljenskega/manjšinskega ozadja?

Vir: FRA (2012), EU-MIDIS Data in focus 6: Minorities as victims of crime, Slika 5

Pot naprej

Za obravnavo kaznivih dejanj iz sovraštva in odpravljanje s tem povezanih kršitev temeljnih pravic bi morala EU in njene države članice povečati ozaveščenost o takih kaznivih dejanjih in doseči, da bodo njihovi storilci odgovarjali zanje.

27 držav članic EU se izrazito razlikuje po podatkih, ki jih evidentirajo in objavljajo o predsodkih, kot povodu za kazniva dejanja. Te vrzeli pomenijo, da mehanizmi za zbiranje uradnih podatkov o kaznivih dejanjih iz sovraštva v EU pogosto ne zajamejo dejanskega stanja na terenu. Publikacija agencije FRA z naslovom *Opozorjanje na kazniva dejanja iz sovraštva v Evropski uniji: priznavanje pravic žrtev kaže*, da le osem držav članic EU evidentira kazniva dejanja, katerih povod je spolna usmerjenost (kot se dojema), medtem ko le štiri zbirajo ali objavljajo podatke o kaznivih dejanjih zoper Rome.

EU in njene države članice bi morale sprejeti zakonodajo, ki bi države članice zavezala k zbiranju in objavi statističnih podatkov, povezanih s kaznivimi dejanji iz sovraštva. Ti bi morali minimalno vključevati vsaj podatke o številu primerov, ki jih je prijavila javnost in so jih evidentirali oblastveni organi, pa tudi število obsodb storilcev kaznivih dejanj, utemeljitev, na podlagi katere so bila ta dejanja ugotovljena kot diskriminatorna, in izrečenih kazni.

Organi kazenskega pregona in kazenskega pravosodja bi morali biti pozorni na vsak znak predsodka kot povoda za kaznivo dejanje. Zakonodajalci bi morali preučiti povečanje kazni za kazniva dejanja iz sovraštva, da bi poudarili resnost teh kaznivih dejanj. Sodišča bi morala pri izrekanju sodbe javno govoriti o predsodkih kot povodih za kazniva dejanja, da bi se povečala ozaveščenost o kaznivih dejanjih iz sovraštva in bi se jasno pokazalo, da so storilci takih dejanj strožje kaznovani.

Če nacionalna zakonodaja to omogoča, bi morale države članice EU zbrane podatke o kaznivih dejanjih iz sovraštva razčleniti po spolu, starosti in drugih spremenljivkah, da bi omogočile boljše razumevanje vzorcev viktimizacije in storitev kaznivih dejanj. Mehanizme za zbiranje uradnih podatkov v zvezi s kaznivimi dejanji iz sovraštva bi bilo treba dopolniti z anketami o žrtvah kriminala, ki bi osvetlile vidike, kot so vrsta in obseg neprijavljenih kaznivih dejanj, izkušnje žrtev kaznivih dejanj s kazenskim pregonom, razlogi za neprijavljanje in ozaveščenost o pravicah med žrtvami kaznivih dejanj iz sovraštva.

Splošneje, večina držav članic EU bi morala razširiti obseg zbiranja uradnih podatkov o kaznivih dejanjih iz sovraštva, da bi:

- se v EU povečala ozaveščenost o kaznivih dejanjih iz sovraštva;
- žrtve kaznivih dejanj iz sovraštva dobile možnost zahtevati odškodnino od storilcev teh dejanj;
- se zagotovilo, da se države članice učinkovito odzivajo na kazniva dejanja iz sovraštva kot na zlorabo temeljnih pravic.

Dodatne informacije:

Poročili agencije FRA o kaznivih dejanjih iz sovraštva z naslovom *Opozorjanje na kazniva dejanja iz sovraštva v Evropski uniji: priznavanje pravic žrtev in EU-MIDIS Podatki v središču 6: Manjšine kot žrtve kaznivih dejanj* najdete na: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources>

Pregled dejavnosti agencije FRA o rasizmu na delovnem mestu in z njim povezano nestrpnostjo je na voljo na spletni strani: <http://fra.europa.eu/en/theme/racism-related-intolerances>